

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІНАНСІВ, ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМЕНІ ОЛЕГА БАЛАЦЬКОГО
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМСТВА

До захисту допускається
Завідувач кафедри
_____ В.М. Боронос
« ____ » _____ 20__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

Комплексний фінансовий аналіз підприємства

Освітній ступень «Бакалавр»

Спеціальність 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник роботи: _____
(підпис)

І. В. Новикова
(ініціали, прізвище)

Студент: _____
(підпис)

А.Г.Зуй
(ініціали, прізвище)

Група: Фдн– 61Ш

Суми
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, проф.
_____ В.М.Боро
нос
" ____ " _____
20 ____ р.

ЗАВДАННЯ
до дипломної роботи

Студент(-ка) групи _____ інституту (центру)

_____ спеціальності 072 – “Фінанси, банківська справа та страхування”

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи: «Комплексний фінансовий аналіз підприємства»

Затверджено наказом по СумДУ № _____ від " ____ " _____
20 ____ р.

Термін здачі студентом завершеної роботи " ____ " _____
20 ____ р..

Вихідні дані до роботи: нормативні і законодавчі акти, матеріали державної статистичної звітності, відомчі постанови, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань, що підлягають розробці):

- теоретичні аспекти управління оборотними коштами;
- методи управління оборотними коштами»
- шляхи удосконалення системи управління оборотними коштами

Дата видачі завдання: " ____ " _____ 20 ____ р.

Керівник дипломної роботи: _____

_____ (вчене звання, прізвище та ініціали)
(підпис)

Завдання прийнято до виконання " ____ " _____ 20 ____ р.

_____ (підпис студента)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 41 с.; 3 табл., 1 рис.; 30 джерела.

Актуальність теми роботи

В сучасних умовах ринкової економіки для ведення ефективної підприємницької діяльності будь-яке підприємство повинне здійснювати якісне та ефективне виробництво продуктів та послуг, бути конкурентоздатним та вести ефективне управління всіх напрямів діяльності. Найголовніша роль для досягнення поставлених цілей припадає на необхідність проведення якісного та всебічного аналізу фінансової діяльності підприємства.

Метою даної роботи провести комплексний фінансовий аналіз підприємства та дати оцінку його фінансовому стану, виявити недоліки та надати рекомендації щодо покращення фінансової роботи підприємства.

Об'єктом дослідження – фінансова-господарська діяльність ШКЗ «Зірка».

Предметом дослідження є фінансові відносини, які виникають під час забезпечення та оцінювання фінансової стійкості підприємства.

При проведенні комплексного фінансового аналізу були використані такі методи дослідження, як: аналіз і синтез; методи теоретичного порівняння; метод фінансових коефіцієнтів; метод систематизації.

У першому розділі дипломної роботи аналізуються теоретичні аспекти понять фінансової стійкості та фінансового стану підприємства. У другому розділі розглядаються методи та показники розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства. Також проведено аналіз фінансового стану підприємства. У третьому розділі наведені шляхи покращення фінансового стану підприємства.

При написанні роботи використовувались матеріали періодичних видань, монографії, фінансова звітність.

ФІНАНСОВИЙ СТАН, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ЛІКВІДНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.	7
1.1 Сутність та роль комплексного фінансового аналізу підприємства	7
1.2 Інформаційне забезпечення проведення фінансового аналізу	10
РОЗДІЛ 2 КОМПЛЕКСНИЙ ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВА	14
2.1 Методичні прийоми та показники для проведення фінансового аналізу	26
2.2 Фінансовий аналіз діяльності підприємства	
РОЗДІЛ 3 ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА	35
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Фінансовий стан підприємства - це економічна категорія, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на фіксований момент часу. Фінансовий стан може бути стійким, нестійким або кризовим. Здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, підтримувати свою платоспроможність у несприятливих обставинах і стійко переживати непередбачувані «стресові» ситуації свідчить про стійкий фінансовий стан, і навпаки.

Актуальність теми випускної роботи. В сучасних умовах ринкової економіки для ведення ефективної підприємницької діяльності будь-яке підприємство повинне здійснювати якісне та ефективне виробництво продуктів та послуг, бути конкурентоздатним та вести ефективне управління всіх напрямів діяльності. Найголовніша роль для досягнення поставлених цілей припадає на необхідність проведення якісного та всебічного аналізу фінансової діяльності підприємства. За допомогою такого аналізу обґрунтовуються послідовні кроки діяльності та приймаються управлінські рішення для досягнення поставлених цілей, створюється подальша стратегія розвитку діяльності підприємства, а також здійснюється контроль за виконанням кожного етапу намічених планів.

Тому для того, щоб знати як здійснює свою діяльність підприємство, необхідно провести аналіз та дати оцінку фінансової стійкості підприємства. Це допоможе з'ясувати, чи правильно підприємство розпоряджається власними та залученими коштами, зможе чи ні погасити свої зобов'язання у визначені терміни тощо.

Мета роботи – провести комплексний фінансовий аналіз підприємства та дати оцінку його фінансовому стану, виявити недоліки та надати рекомендації щодо покращення фінансової роботи підприємства.

Завдання дослідження:

- розглянути сутність і значення фінансового стану та фінансової стійкості підприємства;
- дослідити характеристику типів фінансової стійкості;
- провести комплексний фінансовий аналіз з використанням узагальнюючих показників;
- провести комплексний фінансовий аналіз з використанням часткових показників;
- запропонувати шляхи покращення діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження – фінансова-господарська діяльність ШКЗ «Зірка».

Предметом дослідження є фінансові відносини, які виникають під час забезпечення та оцінювання фінансової стійкості підприємства.

При проведенні комплексного фінансового аналізу були використані такі методи дослідження, як: аналіз і синтез; методи теоретичного порівняння; метод фінансових коефіцієнтів; метод систематизації.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.

1.1 Сутність та роль комплексного фінансового аналізу підприємства

Вивчення історичних аспектів становлення і розвитку фінансового аналізу стало основою для розгляду аналізу фінансового стану з позиції системного підходу, що дає можливість представити об'єктивну характеристику його компонентів. На цій основі важливим є дослідження аналізу фінансового стану як підсистеми аналітичної функції управління, що базується на інформаційній системі підприємства, реалізується за допомогою сукупності аналітичних прийомів і методів, які дозволяють виявляти і вимірювати вплив факторів на фінансовий стан і обґрунтовувати управлінські рішення, спрямовані на його оптимізацію.

Особливого значення набуває своєчасна й об'єктивна комплексна оцінка фінансового стану підприємств при будь-якій формі власності, оскільки жоден власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити лише на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємств.

Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний ще й тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності.

«Фінансовий стан підприємства — це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських чинників і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [1, с. 115].

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану

підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний ще й тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності. Ураховують фінансовий стан підприємства і банки, розглядаючи режим його кредитування та диференціацію відсоткових ставок.

Фінансовий стан підприємства - це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції. Як правило, що вищі показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижча їх собівартість, то вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного фінансового стану.

Отже, фінансовий стан - це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є аналіз фінансової спроможності підприємства, а також розробка і реалізація заходів, направлених на швидке відновлення платоспроможності, відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, можливості подальшого розвитку, забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу і ухвалення відповідних рішень [2, с. 183].

За допомогою фінансового аналізу можна забезпечити:

- оцінку рівня ефективності діяльності господарюючих систем та виявлення факторів і причин досягнення існуючого стану;
- визначення тенденцій розвитку підприємства за показниками його фінансового стану;
- розроблення сценаріїв розвитку економічної діяльності суб'єктів господарювання: накопичення, трансформацію і ефективне використання інформаційної бази фінансового характеру;
- визначення рівня кредитоспроможності підприємства як позичальника фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності;
- якісне планування, прогнозування, бюджетування. визначення потреби і ефективне розміщення фінансових ресурсів;
- ефективне формування і використання потоків грошових коштів; — створення рейтингових систем оцінки фінансового стану господарюючих систем;
- своєчасне вживання заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, фінансової стійкості і прибутковості підприємств;
- визначення резервів поліпшення фінансового стану господарюючих систем;
- обґрунтування політики розподілу і використання прибутку для потреб господарюючих систем і їх власників; ISSN: 2310-9734 Фінанси, облік і аудит. 2015. Випуск 1 (25) 203 [3].

— оцінку рівня підприємницького ризику щодо можливості погашення зобов'язань, здатності до нарощування чистих активів, залучення інвестицій і прийняття управлінських рішень .

Основним при побудові аналітичного балансу є ліквідність активів, терміновість погашення зобов'язань і порівнянність відповідних розділів. Існуюча форма балансу вимагає корегувань розділів та уточнення в оцінці статей. Вивчення і систематизація методичного інструментарію аналізу фінансового стану зробили можливим виділення таких невирішених питань: неоднозначність напрямків оцінки; надмірна кількість показників і коефіцієнтів; відсутність об'єктивної методики комплексної оцінки фінансового стану та методики його прогнозування.

1.2 Інформаційне забезпечення проведення фінансового аналізу

У результаті розгляду сутності інформаційного забезпечення аналізу можна виокремити такі категорії: інформаційна система; комунікативне середовище; інформаційні технології. Сукупність інформаційних потоків та інформації складає інформаційну систему аналізу фінансового стану підприємства. Побудова системи раціонального інформаційного забезпечення потребує визначення змісту необхідної інформації; — пріоритетним напрямком удосконалення інформаційного та методичного забезпечення аналізу фінансового стану, здатного на практиці реалізовувати принципи ефективного управління, є необхідність використання фінансової звітності як основного джерела інформації при проведенні аналізу фінансового стану.

Фінансова інформація – це систематизований набір відповідних інформативних показників, необхідних для проведення аналізу, планування та підготовки ефективних управлінських рішень щодо фінансово-господарської діяльності підприємства.

Сучасний розвиток фінансового аналізу значною мірою характеризується змінами інформаційної моделі фінансово-економічних систем під впливом реформування національної системи фінансового обліку, впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, звітності й аудиту.

Джерелом інформації для діагностики фінансового стану є фінансова звітність, статистична й оперативна звітність.

Кожне підприємство розпоряджається трьома потоками фінансової інформації: нормативною, плановою і фактичною. Однак, зовнішньому користувачу доступні лише фактичні дані про фінансовий стан підприємства.

Оцінка фінансового стану підприємства здійснюється на основі даних, що представлені в першу чергу в фінансовій звітності підприємства.

Загальні вимоги до фінансової звітності викладені в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності".

Для прийняття фінансових рішень фінансовим аналітикам потрібна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства. Зазначені інформаційні потреби обумовили склад фінансової звітності, до якої відносять:

- Баланс (Звіт про фінансовий стан);
- Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи);
- Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом);
- Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом);
- Звіт про власний капітал;
- Примітки до річної фінансової звітності;
- Додаток до приміток до річної фінансової звітності "Інформація за сегментами".

Ця звітність представляє собою комплекс показників, яким притаманні як логічний, так і інформаційний взаємозв'язок. Логічний взаємозв'язок полягає у взаємному доповненні та взаємній кореспонденції розділів та

статей звітних форм. Регулярність формування на підприємствах стандартної звітності дає змогу проводити аналіз оперативно, без витрачання додаткових зусиль на пошук інформації.

Необхідно мати і додаткову інформацію про підприємство, яку не завжди можна отримати із фінансових звітів.

Склад звітності повністю відповідає вимогам Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Компоненти фінансової звітності відображають різні аспекти господарських операцій і подій за звітний період, відповідну інформацію попереднього звітного періоду, розкриття облікової політики та її змін, що робить можливим ретроспективний аналіз діяльності підприємства.

Враховуючи ступінь порівнянності показників динамічного ряду, у діючій моделі фінансового аналізу значно розширилася сфера стратегічних досліджень, що дає змогу імітувати перспективи суб'єкта господарювання. Це стосується насамперед параметрів віддачі авансованою капіталу, кризових порогів і періодів їх подолання, платоспроможності та кредитоспроможності тощо.

Мета фінансової звітності – надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо:

- – придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- – участі в капіталі підприємства;
- – оцінки якості управління;
- – оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання;
- – забезпеченості зобов'язань підприємства;
- – визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу;
- – регулювання діяльності підприємства;

- – інших рішень.

Розгляд інформаційного значення фінансової звітності для окремих функцій управління дозволяє виокремити необхідні якісні характеристики і властиві їй недоліки. Концепція моделювання аналітичних форм фінансової звітності повинна бути спрямована на підвищення ефективності процесу управління шляхом удосконалення аналітичної функції інформаційного забезпечення. Головні напрямки реалізації цієї концепції полягають у: структурному перегляді звітних форм; уточненні оцінки окремих статей відповідно до принципу обачності; укрупненні розділів для запобігання надмірної деталізації; доповненні форм фінансової звітності відносними показниками структури; — в управлінні підприємством як відкритою соціально-економічною системою аналіз фінансового стану має забезпечити: гнучкість й адаптивність управління, можливості швидкої перебудови та реагування на зміни зовнішнього середовища.

З урахуванням цього необхідно формалізувати технологію прийняття управлінських рішень з огляду на проблеми, що найчастіше зустрічаються у підприємства: неефективна діяльність; залежність від зовнішніх джерел фінансування і т.інш. Комплексна оцінка фінансового стану покликана надати відповідну інформацію апарату управління. У зв'язку з цим необхідно покращити інформаційне і методичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств, а їх використання в практичній діяльності забезпечить підвищення якісного рівня управління підприємством, наслідком чого є створення необхідних умов для досягнення мети діяльності суб'єкта господарювання.

РОЗДІЛ 2 КОМПЛЕКСНИЙ ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Методичні прийоми та показники для проведення фінансового аналізу

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств.

Балансові моделі оцінки фінансового стану підприємства отримали широке розповсюдження в літературі, інколи їх називають моделями В.В.Ковальова.

Формою використання інформації балансу та інших форм фінансової звітності для оцінки кризового стану та загрози банкрутства підприємства є використання агрегатних (балансових) моделей.

Агрегати – це абсолютні оціночні показники, розраховані у спеціальний спосіб на підставі звітності підприємств, що дають змогу зробити висновок стосовно фінансово-майнового стану в іншій, ніж коефіцієнтна, формі. Найпоширенішим прикладом побудови та використання агрегатних моделей є балансові моделі оцінки фінансової стійкості підприємства, які отримали достатньо широке розповсюдження в російськомовній економічній літературі. Розроблено типологію фінансової стійкості та балансові рівняння з метою їх оцінки, яку інколи називають моделями В. В. Ковальова [178, 179], який вперше навів їх у своїй роботі. Запропонований підхід набув подальшого розвитку в роботах інших дослідників та учбово-методичних виданнях.

Реалізація цього методичного підходу до проведення діагностики передбачає визначення зазначених нижче агрегатів.

1. Власні обігові кошти (ВОК) підприємства, розмір яких визначається

за формулою:

$$\text{ВОК} = \text{ВК} + \text{ДП} - \text{ПА}, \quad (2.1)$$

де ВК - власний капітал (розділ I пасиву балансу, ряд.380 ф.№1);

ДП - довгострокові зобов'язання (розділ III пасиву балансу, ряд.480ф.№1);

ПА - позаоборотні активи (розділ I активу балансу, ряд.080 ф.№1). Використання наведеної формули є коректним тільки за умови, що довгострокові кредити мають цільовий інвестиційний характер, тобто використані для здійснення виробничого розвитку підприємства.

2. Нормальні джерела формування запасів (НДФЗ), їх кількісна оцінка здійснюється за формулою:

$$\text{НДФЗ} = \text{ВОК} + \text{БКрОК} + \text{ТКрЗ}, \quad (2.2)$$

де ВОК - власні оборотні активи;

БКрОК - банківські кредити для формування обігових коштів (ряд.500 + ряд. 510 ф.№1);

ТКрЗ - кредиторська заборгованість товарного характеру (ряд.520 + ряд. 530 + ряд.540 + ряд.600 ф.№1);

БКрОК та ТКрЗ приймаються в розрахунок тільки в обсягах заборгованості, строк погашення якої не минув. На жаль, нова форма №1, затверджена національним стандартом бухгалтерського обліку №2, не дає змоги визначити суми заборгованості, термін сплати якої минув. Необхідно додатково залучати матеріали управлінського обліку.

3. Запаси та витрати (ЗВ) - їх розмір розраховується як сума ряд. 100-140 II розділу активу балансу підприємства (запаси) та активу балансу (у III розділі ряд.270) - витрати майбутніх періодів:

$$\text{ЗВ} = \text{З} + \text{ВМП} \quad \text{або} \quad \text{ЗВ} = \sum 100\Phi_1 - 140\Phi_1 + 270\Phi_1, \quad (2.3)$$

З – запаси;

ВМП – витрати майбутніх періодів.

Залежно від співвідношення розглянутих показників (ЗВ, ВОК та НДФЗ) виділяють зазначені нижче типи поточної фінансової стійкості

підприємства.

1. Абсолютна фінансова стійкість, досягнення якої відбувається за умови:

$$ЗВ < ВОК, \quad (2.4)$$

Це співвідношення свідчить про абсолютну незалежність підприємства від зовнішніх кредиторів для покриття поточних фінансових потреб, оскільки усі необхідні обігові активи формуються за рахунок власних джерел фінансування.

Даний тип фінансової стійкості трапляється на практиці досить рідко і не може розглядатися як ідеальний, оскільки використання позик для формування обігових активів є достатньо розповсюдженою політикою фінансування. У разі її реалізації підприємство не використовує переваги, що притаманні зовнішньому фінансуванню, обмежує темпи зростання обсягів своєї діяльності. Традиційно встановлювався норматив участі власних обігових активів у формуванні товарно-матеріальних запасів.

2. Нормальна фінансова стійкість, яка відповідає такій нерівності:

$$ВОК < ЗВ < НДФЗ, \quad (2.5)$$

Даний тип фінансової стійкості свідчить про ефективну політику залучення та використання позикових коштів, оскільки виробничі потреби підприємства в повному обсязі забезпечені різноманітними нормальними джерелами фінансування, строк погашення яких не настав.

3. Нестійке фінансове становище, яке відповідає нерівності:

$$ЗВ < НДФЗ, \quad (2.6)$$

Цей тип фінансової стійкості свідчить про наявність певних проблем з джерелами фінансування запасів та витрат. Для формування певної їх частини використані джерела фінансування, що не можуть бути визнані за нормальні (позикові ресурси, що отримані для інших цілей, залишки коштів фондів спеціального призначення, кредиторська заборгованість нетоварного характеру та ін.).

4. Критичне фінансове становище, яке діагностується в разі

наявності деяких ознак:

$$ЗВ > НДФЗ, \quad (2.7)$$

Підприємство має кредити та позики, не погашені у встановлений термін. Виявлення такого становища свідчить про неможливість підприємства вчасно розрахуватися зі своїми кредиторами.

Досягнення типу 3 та 4 є, як правило, наслідком неефективних рішень щодо фінансування товарно-матеріальних запасів та здійснення авансових витрат, неможливості реалізації накопичених товарних запасів відповідно до термінів повернення позик та погашення зобов'язань за ними.

Виявлення такого становища потребує розробки плану організаційно-економічних заходів щодо нормалізації розміру товарно-матеріальних запасів підприємства або збільшення періоду кредитування. Поглиблення діагностичних можливостей агрегатних (балансових) моделей може бути забезпечено таким чином:

1) розробка програмного забезпечення (найпростіше - засобами Excel for Windows) для реалізації даного методичного прийому. Програмне забезпечення має не тільки виконувати розрахункову частину діагностики, а й містити у своєму складі базу знань для надання користувачу змістовних повідомлень та рекомендацій;

2) розрахунок спеціальних оціночних показників, які характеризують ступінь досягнення (порушення) визначених нерівностей між агрегатними показниками, що надає можливість кількісно (у відсотках) оцінити ступінь відхилення фінансового становища підприємства на момент оцінки від критеріальних меж кожного типу фінансової стійкості;

3) проведення не тільки моментного, а й динамічного дослідження визначених агрегатних показників та співвідношень між ними, що дозволяє визначити напрямок руху підприємства в межах визначених типологічних стандартів оцінки фінансової стійкості.

Основним недоліком викладеного вище методу діагностики банкрутства є його статичність. Оцінка здійснюється на базі вивчення

фінансового стану підприємства на певну дату, тому поза увагою залишається процес зміни найважливіших фінансових показників у часі, їхнє спрямування та швидкість

У світовій та вітчизняній практиці використовують сукупність відносних показників для комплексного аналізу фінансового стану підприємства з погляду структури джерел фінансування [18].

1. Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) $K_{авт}$, або коефіцієнт концентрації власного капіталу – відношення загальної суми власних коштів до пасивів:

$$K_{авт} = \frac{BK}{П} = \frac{ф№1, p.380 + p.430 + p.630}{ф№1, p.640}, \quad (2.8)$$

де BK – власні кошти (власний капітал);

П – пасиви.

Коефіцієнт $K_{авт}$ характеризує частку власників підприємства в загальній сумі авансованих коштів.

Чим більше значення цього показника, тим кращий фінансовий стан господарюючого суб'єкта (тим меншою є його залежність від зовнішніх джерел фінансування). У загальній сумі фінансових ресурсів частка власного капіталу не повинна бути меншою від 50%, тобто $K_{авт} > 0,5$.

Мінімальне значення коефіцієнта автономії ($K_{авт} = 0,5$) свідчить про те, що всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті його власними коштами.

2. Коефіцієнт фінансової залежності $K_{фз}$ визначають як відношення пасивів до власного капіталу:

$$K_{фз} = \frac{П}{BK} = \frac{ф№1, p.640}{ф№1, p.380 + p.430 + p.630}, \quad (2.9)$$

Цей показник обернений до коефіцієнта автономії. Збільшення $K_{фз}$ у часі свідчить про підвищення частки позикових коштів у фінансуванні підприємств, і навпаки. Якщо $K_{фз} = 1$, підприємство не має позик. Показник

фінансової залежності використовують у детермінованому факторному аналізі, наприклад в аналізі чинників рентабельності власного капіталу [18].

3. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів $K_{з/в}$ розраховується як відношення залучених коштів до власного капіталу:

$$K_{з/в} = \frac{ЗК}{ВК} = \frac{\phi\text{№}1, p.480 + p.620}{\phi\text{№}1, p.380 + p.430 + p.630}, \quad (2.10)$$

де ЗК – залучені кошти;

Його оптимальне значення становить 1.

$K_{з/в}$ показує, скільки позикових коштів (сума розділів III та IV пасиву балансу) припадає на 1 грн власного капіталу. Збільшення значення цього показника в часі свідчить про деяке зниження фінансової стійкості, і навпаки [18].

4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу K_m визначається як відношення власних обігових коштів до власного капіталу:

$$K_m = \frac{ВOK}{ВК} = \frac{\phi\text{№}1, p.380 + p.430 + p.630 - p.080}{\phi\text{№}1, p.380 + p.430 + p.630}, \quad (2.11)$$

де ВOK – власні обігові кошти;

Значення K_m показує частку власного капіталу, що використовується для фінансування поточної діяльності підприємства. Збільшення значення цього коефіцієнта позитивно характеризує зміни у фінансовому стані підприємства, оскільки свідчить про збільшення можливості вільно маневрувати власними коштами [18].

5. Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів ($K_{зап}$) – характеризує наскільки запаси, що мають найменшу ліквідність у складі оборотних активів, забезпечені довгостроковими стабільними джерелами фінансування.

Позитивною є тенденція до збільшення.

$$K_{зап} = \frac{ВOK}{З} = \frac{\phi\text{№}1, p.380 + p.430 - p.080}{\phi\text{№}1, p.100 + p.120 + p.130 + p.140}, \quad (2.12)$$

де З – запаси.

Нормативне значення цього показника, що було отримане на основі статистичного узагальнення господарської практики, становить 0,6 – 0,8.

6. У процесі господарської діяльності підприємство дає товарний кредит для споживачів своєї продукції, тобто існує розрив у часі між продажем товару й надходженням оплати за нього, у результаті чого виникає дебіторська заборгованість. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки разів за рік обернулися кошти, вкладені в розрахунки. Він визначається за формулою:

$$K_{odz} = \frac{ЧВ}{ДЗ_{сер.річ.}} = \frac{\phi\text{№}2, p.035}{(((\phi\text{№}1, p.150_{зр3} + \phi\text{№}1, p.160_{зр3} + \phi\text{№}1, p.170_{зр3} + \phi\text{№}1, p.180_{зр3} + \phi\text{№}1, p.190_{зр3} + \phi\text{№}1, p.200_{зр3} + \phi\text{№}1, p.210_{зр3}) + (\phi\text{№}1, p.150_{зр4} + \phi\text{№}1, p.160_{зр4} + \phi\text{№}1, p.170_{зр4} + \phi\text{№}1, p.180_{зр4} + \phi\text{№}1, p.190_{зр4} + \phi\text{№}1, p.200_{зр4} + \phi\text{№}1, p.210_{зр4})) / 2)}, \quad (2.13)$$

де ЧВ – чиста виручка від реалізації продукції;

ДЗ_{сер.річ.} – середньорічна сума дебіторської заборгованості.

Значення K_{odz} показує частку довгострокових позик у сукупних стабільних джерелах фінансування. Цей показник дає змогу приблизно визначити частку позикових коштів при фінансуванні капітальних вкладень. Збільшення значень цього коефіцієнта свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів, тобто про погіршення його фінансової стійкості [18].

7. Показник фінансового левериджу (ФЛ) також має важливе значення. Він характеризує залежність господарюючого суб'єкта від довгострокових зобов'язань і визначається як відношення довгострокових зобов'язань до власного капіталу (власних коштів) [43]:

$$\Phi\text{Л} = \frac{ДЗ + КЗ}{А} = \frac{\phi\text{№}1, p.480 + p.620}{\phi\text{№}1, p.280}, \quad (2.14)$$

де ДЗ – довгострокові зобов'язання;

КЗ – короткострокові зобов'язання;

A – активи.

Збільшення цього показника свідчить про підвищення фінансового ризику. Позитивною є тенденція до зменшення, значення цього показника має бути меншим, або дорівнювати 0,25.

8. Коефіцієнт оборотності активів – відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обіг, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів:

$$\hat{E}_{\text{iA}} = \frac{\times \hat{A}}{\hat{I} \hat{O}_{\text{iA}}} = \frac{\delta^1 \quad 2, \delta.035}{\delta^1 \quad 1, ((\delta.280 \tilde{a} \delta.3 + \delta.280 \tilde{a} \delta.4) / 2)}, \quad (2.15)$$

де $O\Phi_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість активів.

9. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами – характеризує абсолютну можливість перетворення активів у ліквідні кошти.

Позитивною є тенденція до збільшення цього показника. До того ж коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами як мінімум повинен бути більш 0,1.

$$K_{\text{звк}} = \frac{BOK}{OA} = \frac{\phi \mathcal{N} \# 1, p.380 + p.430 - p.080}{\phi \mathcal{N} \# 1, p.260 + p.270}, \quad (2.16)$$

де OA – оборотні активи.

10. Коефіцієнт маневреності робочого капіталу – характеризує частку запасів, тобто матеріальних, виробничих активів у власних обігових коштах. Цей показник обмежує свободу маневру власними коштами.

Позитивною є тенденція до зменшення. Тому що збільшення запасів призводить до уповільнення оборотності обігових коштів, а в умовах інфляції – до залучення дорогих кредитів, що зменшує платоспроможність підприємства.

$$M_{\text{рк}} = \frac{3}{PK} = \frac{\phi \mathcal{N} \# 1, p.100 + p.120 + p.130 + p.140}{\phi \mathcal{N} \# 1, p.260 + p.270 - p.620 - p.630}, \quad (2.17)$$

де РК – робочий капітал.

11. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – показує розширення або зниження комерційного кредиту, наданого підприємству. Зростання коефіцієнта означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства, зниження – ріст покупок у кредит. Формула розрахунку коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості має вигляд :

$$K_{окз} = \frac{ЧВ}{КЗсер.річ.} = \frac{\phi 2.p.035}{((\sum (від\phi 1, p.520_{гр3} до \phi 1, p.600_{гр3}) + \sum (від\phi 1, p.520_{гр4} до \phi 1, p.600_{гр4}))} \quad (2.18)$$

де Кзсер.річ. - Середньорічна сума кредиторської заборгованості

12. Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування) – характеризує забезпеченість заборгованості власними коштами. Перевищення власних коштів над позиковими свідчить про фінансову стійкість підприємства.

Позитивною є тенденція до збільшення. Значення цього показника повинне бути більшим за 1.

$$K_{\phi c} = \frac{ВК}{ПК} = \frac{\phi №1, p.380 + p.430 + p.630}{\phi №1, p.480 + p.620}, \quad (2.19)$$

де ПК - позикові кошти.

13. Коефіцієнт фінансової стійкості – характеризує частку стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі. Позитивною є тенденція до збільшення. Значення цього показника має бути 0,85...0,9.

$$K_{\phi.стїк.} = \frac{ВК + ДЗ}{П} = \frac{\phi №1, p.380 + p.430 + p.480 + p.630}{\phi №1, p.640}, \quad (2.20)$$

14. Коефіцієнт покриття показує платіжні можливості підприємства при умовах не лише вчасного розрахунку з дебіторами й сприятливій реалізації продукції, але й реалізації й випадку необхідності інших елементів матеріальних оборотних засобів. Цей коефіцієнт повинен знаходитись у межах 1-2.

$$K_{зл} = \frac{ОА}{ПЗ} = \frac{\phi №1, p.260}{\phi №1, p.620}, \quad (2.21)$$

де ПЗ – поточні зобов'язання.

15. Коефіцієнт швидкої ліквідності показує платіжні можливості підприємства при умові своєчасного розрахунку з дебіторами. Значення цього показника має бути 0,6-0,8.

$$K_{шт} = \frac{OA - 3}{ПЗ} = \frac{\phi\text{№}1(p.260 - 100 - 110 - 120 - 130 - 140)}{\phi\text{№}1, p.620}, \quad (2.22)$$

16. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує яку частину короткострокової кредиторської заборгованості підприємства може погасити у найближчий час. Тобто, показує частину поточних фінансових інвестицій й грошових коштів у валюті балансу. Його значення перебуває в межах 0,25-0,5.

$$K_A = \frac{ГА}{ПЗ} = \frac{\phi\text{№}1, (p.220 + 230 + 240)}{\phi\text{№}1, p.620}, \quad (2.23)$$

де ГА – грошові активи.

17. Чистий оборотний капітал – необхідний для підтримки фінансової стійкості підприємства, оскільки перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями означає, що підприємство не тільки може погасити свої короткострокові зобов'язання, але і має резерви для розширення діяльності. Недолік оборотного капіталу свідчить про нездатність підприємства вчасно погасити короткострокові зобов'язання.

Значне перевищення чистого оборотного капіталу над оптимальною потребою свідчить про нераціональне використання ресурсів підприємства. Важливе аналітичне значення має розгляд темпів росту власного оборотного капіталу підприємства на фоні темпів інфляції. Рекомендовані значення: > 0 . Розраховується за формулою:

$$Ч_{ок} = \frac{ПА}{ПП} = \phi\text{№}1, p.260 - \phi\text{№}1, p.620, \quad (2.24)$$

де ПА – поточні активи;

ПП – поточні пасиви.

18. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт,

послуг) до середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства.

Згідно балансу розраховується за формулою:

$$K_{оосз} = \frac{ЧВ}{ОФ_{ср}} = \frac{\phi\text{№}2, p.035}{((\phi\text{№}1, p.031_{гр.3} + \phi\text{№}1, p.031_{гр.4}) / 2)}, \quad (2.25)$$

де $ОФ_{ср}$ – середньорічна вартість основних засобів.

19. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу – характеризує скільки припадає позикового капіталу на одиницю сукупних джерел.

Позитивною є тенденція до зменшення, критичне значення – менше, або дорівнювати 0,5.

$$K_{пк} = \frac{ПК}{П} = \frac{\phi\text{№}1, p.480 + p.620}{\phi\text{№}1, p.640}, \quad (2.26)$$

20. Коефіцієнт рентабельності активів (економічна рентабельність) характеризує – рівень прибутку, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом. Даний показник розраховується за формулою :

$$K_{РА} = \frac{П_{зв.д.оп.}}{ВБ} = \frac{\phi\text{№}2, p.220}{(\phi\text{№}1, p.280_{гр3} + \phi\text{№}1, p.280_{гр4}) / 2)}, \quad (2.27)$$

де $П_{зв.д.оп.}$ – прибуток від звичайної діяльності до оподаткування;

$ВБ$ – валюта балансу.

21. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (фінансова рентабельність) характеризує рівень прибутковості власного капіталу, вкладеного в дане підприємство, тому найбільший інтерес представляє для наявних і потенційних власників й акціонерів й є одним з основних показників інвестиційної привабливості підприємства, тому що його рівень показує верхню межу дивідендних виплат.

$$K_{рвк} = \frac{ЧП}{ВК} = \frac{\phi\text{№}2, p.220}{((\phi\text{№}1, p.380_{гр3} + \phi\text{№}1, p.380_{гр4}) / 2)}, \quad (2.28)$$

де $ЧП$ – чистий прибуток;

22. Коефіцієнт рентабельності діяльності розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) . Збільшення цього показника свідчить про зростання ефективності господарської діяльності підприємства, а зменшення навпаки.

Згідно балансу розраховується за формулою:

$$K_{p.d.} = \frac{ЧП}{ЧВ} = \frac{\text{ф№2, р.220}}{\text{ф№2, р.035}}, \quad (2.29)$$

Використання описаної методики дозволяє комплексно проаналізувати фінансовий стан підприємства та зробити висновок про необхідність вжиття заходів з попередження розгортання фінансової кризи.

Обране підприємство давно перебуває в кризовому стані, тому ми пропонуємо оцінити можливість банкрутства найближчим часом цього підприємства за допомогою моделі Уільяма Бівера. З метою діагностики банкрутства він рекомендував дослідити тренди показників (табл. 1).

Таблиця 1 – Методика розрахунку показників Бівера

Показники	Розрахунок	Значення показників		
		для стійких компаній	за 5 років до банкрутства	за 1 рік до банкрутства
1. Коефіцієнт Бівера	(Чистий прибуток - Амортизація) / (Довгостр. зобов'язання + Короткостр. зобов'язання)	0,4- 0,45	0,17	-0,15
2. Рентабельність активів	(Чистий прибуток / Активи) x 100%	6-8	4	-22
3. Фінансовий леверидж	(Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання) / Активи	≤ 37	≤ 50	≤ 80
4. Коефіцієнт покриття	Оборотні активи / Короткострокові зобов'язання	≤ 3,2	≤ 2	≤ 1

Якщо протягом певного періоду (1,5-2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2, то це свідчить про формування незадовільної структури балансу, а, звідки, і небезпеку банкрутства.

2.2 Фінансовий аналіз діяльності підприємства

Отже, подані в роботі методи та показники дають змогу якісно і комплексно оцінити фінансовий стан підприємства в його динаміці та виявити момент початку негативних тенденцій, що можуть призвести до фінансової кризи підприємства.

Перейдемо до аналізу фінансового стану підприємства

Оцінка фінансової стійкості підприємства має на меті об'єктивний аналіз величини та структури активів і пасивів підприємства і визначення на цій основі міри фінансової стабільності, а також відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності.

Наведеним критеріям відповідає сукупність абсолютних і відносних показників фінансової стійкості, де враховано нормативні вимоги щодо характеристики фінансового стану підприємства в Україні.

Для детального аналізу ступеня ліквідності балансу розрахуємо основні коефіцієнти ліквідності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності знаходиться за формулою 2.23:

$$\hat{E}\hat{\Delta}\hat{\epsilon}_{2013} = \frac{0 + 45 + 0}{63004} = 0,0007$$

$$\hat{E}\hat{\Delta}\hat{\epsilon}_{2014} = \frac{0 + 20 + 0}{82710} = 0,0002$$

$$\hat{E}\hat{\Delta}\hat{\epsilon}_{2015} = \frac{0 + 16 + 0}{127087} = 0,0001$$

Розрахований коефіцієнт повинен знаходитися в межах 0,25-0,5. Але наші розрахунки показали дуже мале значення цього показника. Фінансове становище підприємства знаходиться в кризовому стані.

Коефіцієнт швидкої ліквідності знаходиться за формулою 2.22:

$$\hat{E}\hat{\phi}\hat{\epsilon}_{2013} = \frac{26290 - 827245 - 0 - 2704 - 2657 - 35}{63004} = 0,2$$

$$\hat{E}\hat{\phi}\hat{\epsilon}_{2014} = \frac{28022 - 8534 - 0 - 4428 - 1277 - 15}{82710} = 0,17$$

$$\hat{E}\phi\ddot{e}_{2015} = \frac{35162 - 11092 - 0 - 6186 - 7988 - 11}{127087} = 0,08$$

Нормативне значення цього коефіцієнта – 0,6-0,8. Наші розрахунки показують набагато меншу величину. Це також свідчить про кризовий стан підприємства.

Знаходимо коефіцієнт покриття (формула 2.21):

$$\hat{E}\ddot{i}_{2013} = \frac{26290}{63004} = 0,42$$

$$\hat{E}\ddot{i}_{2014} = \frac{28022}{82710} = 0,34$$

$$\hat{E}\ddot{i}_{2015} = \frac{35162}{127087} = 0,28$$

Цей коефіцієнт повинен бути від 1 до 2. Отримане значення менше за одиницю свідчить про важкі часи для підприємства.

Розглянемо абсолютні показники фінансової стійкості.

Розрахуємо суму власних обігових коштів, використовуючи формулу 2.1.

$$\text{ВОК}_{2013} = 23434 + 0 - 61426 = -37992 \text{ тис.грн}$$

$$\text{ВОК}_{2014} = -11049 + 8060 - 52235 = -55224 \text{ тис.грн}$$

$$\text{ВОК}_{2015} = -52462 + 9306 - 49442 = -92598 \text{ тис.грн}$$

Розрахунок власних обігових коштів показує не тільки їх зменшення від 2013 до 2015 року, але і велику від'ємну величину у 2015 році.

Знайдемо нормальні джерела формування запасів (НДФЗ) (формула 2.2):

$$\text{НДФЗ}_{2013} = -37992 + 3307 + 0 + 0 + 8064 + 438 + 0 = -26183 \text{ тис.грн}$$

$$\text{НДФЗ}_{2014} = -55224 + 3307 + 0 + 0 + 9654 + 8454 + 0 = -33812 \text{ тис.грн}$$

$$\text{НДФЗ}_{2015} = -92598 + 3307 + 0 + 0 + 15300 + 11515 + 0 = -62476 \text{ тис.грн}$$

Запаси та витрати (ЗВ) становлять (формула 2.3):

$$\text{ЗВ}_{2013} = 8272 + 0 + 2704 + 2657 + 35 + 1 = 13669 \text{ тис.грн}$$

$$\text{ЗВ}_{2014} = 8534 + 0 + 4428 + 1277 + 15 + 161 = 14415 \text{ тис.грн}$$

$$ЗВ_{2015} = 11092 + 0 + 6186 + 7988 + 1 + 11 = 25278 \text{ тис.грн}$$

Отримані дані зведемо в таблицю для більшої наочності (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Розрахунок типу фінансового стану підприємства

	2013	2014	2015
власні обігові кошти (ВОК)	-37992	-55224	-92598
нормальні джерела формування запасів (НДФЗ)	-26183	-33812	-62476
Запаси і витрати (ЗВ)	13669	14415	25278

Як видно з наведених даних, на підприємстві, яке розглядається, не виконується мінімальна умова фінансової стійкості, тобто не вистачає власних обігових коштів та нормальних джерел формування запасів (за всі періоди значення ВОК та НДФЗ – від'ємне). У даному випадку досить важко вести мову про абсолютну стійкість підприємства, або про нормальну стійкість.

Отже, за результатами розрахунків абсолютних показників фінансової стійкості можна зробити висновок, що підприємство має критичне фінансове становище.

Розглянемо аналітичні показники фінансової стійкості.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами розраховується за формулою (формула 2.16):

$$\hat{E}_{2013} = \frac{23434 + 1279 - 61426}{26290 + 1} = -1,4$$

$$\hat{E}_{2014} = \frac{-11049 + 697 - 52235}{28022 + 161} = -2,2$$

$$\hat{E}_{2015} = \frac{-52462 + 744 - 49442}{35162 + 1} = -2,88$$

Розрахуємо коефіцієнт маневреності робочого капіталу (формула 2.17):

$$\hat{E}_{2013} = \frac{8272 + 2704 - 2657 + 35}{26290 + 1 - 63004 - 0} = -0,37$$

$$\hat{E}\hat{i}\hat{e}_{2014} = \frac{8534 + 4428 - 1277 + 15}{28022 + 161 - 82710 - 0} = -0,26$$

$$\hat{E}\hat{i}\hat{e}_{2015} = \frac{11092 + 6186 - 7988 + 1}{35162 + 11 - 127027 - 0} = -0,28$$

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів знаходиться за формулою 2.12:

$$\hat{E}\hat{\zeta}\hat{a}\hat{a}_{2013} = \frac{23434 + 1279 - 61426}{8272 + 2704 + 2657 + 35} = -2,69$$

$$\hat{E}\hat{\zeta}\hat{a}\hat{a}_{2014} = \frac{-11049 + 697 - 52235}{8534 + 4428 + 1277 + 15} = -4,39$$

$$\hat{E}\hat{\zeta}\hat{a}\hat{a}_{2015} = \frac{-52462 + 744 - 49442}{11092 + 6186 + 7988 + 1} = -4,01$$

Знайдемо коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) (формула 2.8):

$$\hat{E}\hat{\lambda}\hat{a}\hat{a}_{2013} = \frac{23434 + 1279 + 0}{87717} = 0,28$$

$$\hat{E}\hat{\lambda}\hat{a}\hat{a}_{2014} = \frac{-11049 + 697 + 0}{80418} = -0,13$$

$$\hat{E}\hat{\lambda}\hat{a}\hat{a}_{2015} = \frac{23434 + 1279 + 0}{84615} = -0,18$$

Коефіцієнт фінансової залежності визначаємо за формулою 2.9:

$$\hat{E}\hat{\delta}.\hat{\zeta}_{2013} = \frac{87717}{23434 + 1279 + 0} = 3,55$$

$$\hat{E}\hat{\delta}.\hat{\zeta}_{2014} = \frac{80418}{-11049 + 697 + 0} = -7,77$$

$$\hat{E}\hat{\delta}.\hat{\zeta}_{2015} = \frac{84615}{-52462 + 744 + 0} = -1,6$$

Визначаємо коефіцієнт маневреності власного капіталу (формула 2.11):

$$\hat{E}\hat{i}_{2013} = \frac{23434 + 1279 - 61426}{23434 + 1279 + 0} = -1,49$$

$$\hat{E}i_{2014} = \frac{-11049 + 697 + 0 - 52235}{-11049 + 697 + 0} = -6,15$$

$$\hat{E}i_{2015} = \frac{-52462 + 744 + 0 - 49442}{-52462 + 744 + 0} = -1,96$$

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу знаходиться за формулою 2.26:

$$\hat{E}e_{2013} = \frac{0 + 63004}{87717} = 0,72$$

$$\hat{E}e_{2014} = \frac{8060 - 82710}{80418} = 1,13$$

$$\hat{E}e_{2015} = \frac{9306 + 127027}{84615} = 1,61$$

Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування) знаходиться за формулою 2.19:

$$\hat{E}o_{2013} = \frac{23434 + 1279 + 0}{0 + 63004} = 0,39$$

$$\hat{E}o_{2014} = \frac{-11049 + 697 + 0}{8060 + 82710} = -0,11$$

$$\hat{E}o_{2015} = \frac{-52462 + 744 + 0}{9306 + 127027} = -0,38$$

Коефіцієнт фінансової стійкості розраховується за формулою 2.20:

$$\hat{E}o^3_{2013} = \frac{23434 + 1279 + 0 + 0}{87717} = 0,28$$

$$\hat{E}o^3_{2014} = \frac{-11049 + 697 + 8060 + 0}{80418} = -0,03$$

$$\hat{E}o^3_{2015} = \frac{-52462 + 744 + 9306 + 0}{84615} = -0,5$$

Результати розрахунків, наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Результати розрахунків показників фінансової стійкості

		2013	2014	2015
коефіцієнт абсолютної ліквідності	К _{ал}	0,0007	0,00 02	0,00 01
коефіцієнт швидкої ліквідності	К _ш л	0,20	0,17	0,08
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	К _п	0,42	0,34	0,28
коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	К _з вк	-1,4	-2,22	- 2,88
меневреність робочого капіталу	М _р к	-0,37	-0,26	- 0,28
коефіцієнт фінансової залежності	К _ф .з.	3,55	-7,77	-1,6
коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	К _з ап	-2,69	-4,39	- 4,01
коефіцієнт фінансової незалежності	К _а вт	0,28	-0,13	- 0,61
коефіцієнт маневреності власного капіталу	К _м	-1,49	6,05	1,96
коефіцієнт концентрації позикового капіталу	К _п к	0,72	1,13	1,61
коефіцієнт фінансової стабільності (коэф. фінансування)	К _ф с	0,39	-0,11	- 0,38
показник фінансового лівериджу	Ф _л	0	-0,78	- 0,18
коефіцієнт фінансового стійкості	К _ф .ст	0,28	-0,03	- 0,50
коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	К _{зв}	2,55	- 8,77	2, 64
чистий оборотний капітал		- 36714	- 54688	- 91925
коефіцієнт рентабельності діяльності	К _{р.д.}	0	0	0

Згідно з даними таблиці 2.1 можна зробити висновки про дуже низький рівень ліквідності підприємства за 2013-2015 роки. Це, звичайно, свідчить про нестабільне фінансове становище підприємства на протязі даного періоду. Коефіцієнт абсолютної ліквідності при оптимальному значенні більше 0,2 як на початок року 2013, так і на кінець 2015 ще нижчий. Його значення свідчить про те, що на кінець 2015 року тільки 0,01% короткострокової заборгованості підприємство може погасити негайно.

Коефіцієнт миттєвої ліквідності теж має дещо низьке значення. Для підприємств України рекомендована величина цього коефіцієнта коливається у межах від 0,8 до 1,0.

Значення зменшилося з 0,20 до 0,08 і не знаходиться в межах норми. Так, оскільки даний коефіцієнт має вирішальне значення для банків, так як характеризує ступінь надійності підприємства при поверненні кредитів, тенденція до зменшення свідчить не на користь підприємству. Те, що, показники абсолютної і миттєвої ліквідності набагато нижчі нормативних значень, викликано перевищенням темпів росту поточної заборгованості над темпами росту ліквідних коштів підприємства.

Показники загальної ліквідності також занижкі. Встановлений норматив цього показника рівний 2,0. Вони мають тенденцію до збільшення. Зазначимо, що зависокі показники загальної ліквідності свідчать не про стабільний фінансовий стан підприємства і про ефективність його діяльності, а про наявність у підприємства понаднормативних виробничих запасів, що не є позитивною рисою при аналізі фінансового стану підприємства.

За результатами розрахунків абсолютних показників фінансової стійкості підприємства, можна зробити висновок, що загалом платоспроможність підприємства знаходиться у досить критичному становищі.

За результатами розрахунків відносних показників, можна зробити висновок, що підприємство не здатне забезпечувати оборотні активи власними коштами. Підприємство не здатне виконати зобов'язання за рахунок власних активів. Підприємство повністю залежить від позикових джерел фінансування. Підприємство майже не здатне забезпечити заборгованість власними коштами, має місце перевищення позикових коштів над власними, що свідчить про фінансову нестійкість підприємства. Якщо звернути увагу на показник фінансового левєриджу, то видно, що значення цього показника залишається на достатньо низькому рівні, що свідчить про незначне зменшення залежності підприємства від довгострокових

зобов'язань. Частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі станом за 2015 рік становить лише -50%, тоді як значення цього показника повинне бути 85-90%, що свідчить, як і інші показники про дуже низький рівень фінансової стійкості підприємства. Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) $K_{авт}$ при нормативному значенні не менше 0,5 досягав максимального значення 0,28 у 2013 році. У 2015 році досяг найнижчого від'ємного значення за всі аналізовані роки і становив -0,61. Тобто підприємство є повністю залежним від зовнішніх джерел фінансування. Аналогічна негативна ситуація і з показником фінансової залежності $K_{фз}$ (занадто відхиляється від нормативного значення, яке рівне 1, наприклад у 2013 році становить 3,55; у 2015 році -1,6); і з коефіцієнтом співвідношення залучених і власних коштів, $K_{з/в}$ (у 2013 році на 1 гривню власних коштів припадало 2,55 грн залучених, у 2015 році збільшилось до 2,64 грн., що свідчить про зниження фінансової стійкості). В інші роки дані коефіцієнти взагалі приймали від'ємне значення. Динаміка коефіцієнта маневреності власного капіталу K_m , який показує частку власного капіталу, що використовується для фінансування поточної діяльності підприємства. Збільшення значення цього коефіцієнта позитивно характеризує зміни у фінансовому стані, оскільки свідчить про збільшення можливості вільно маневрувати власними коштами. У 2013 році цей показник взагалі набуває від'ємного значення, тобто власні кошти як такі були відсутні. У 2014 та 2015 році бачимо його зростання, що можна відмітити як позитивну тенденцію, але судячи з попередніх років, це швидше за все випадковість.

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів $K_{зап}$ при нормативному значенні в межах 0,6 – 0,8 по всіх роках приймає від'ємне значення. Запаси формуються виключно за позичені кошти.

Відхиляються від норми в гірший бік у кілька разів і показник фінансової стабільності, і коефіцієнт концентрації позикового капіталу та чистий оборотний капітал.

З розрахунків видно, що уже з 2013 року підприємство було не рентабельне і покращення показників рентабельності не відбулося на протязі наступних років.

Отже, фактично по всіх групах показників видно, що вони значно відхиляються від нормативних значень (іноді і на кілька порядків), що свідчить про незадовільний фінансовий стан аналізованого підприємства, це підтверджує і динаміка основних коефіцієнтів з 2013 по 2015 роки.

РОЗДІЛ 3 ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Покращання фінансового стану неплатоспроможного підприємства можна досягти шляхом раціонального використання наявних ресурсів і вдосконалення системи управління. План руху грошових коштів дозволяє оцінити майбутню платоспроможність.

Основним показником, який характеризує наявність реальної можливості у підприємства відновити свою платоспроможність впродовж визначеного періоду, є коефіцієнт відновлення платоспроможності.

Коефіцієнт відновлення платоспроможності (K_B) знаходиться як відношення розрахункового коефіцієнта покриття до його нормативу. Розрахунковий коефіцієнт визначається як сума фактичного значення коефіцієнту покриття на кінець звітного періоду і зміна значення цього коефіцієнту між кінцем і початком звітного періоду в перерахунок на період відновлення платоспроможності, що дорівнює шести місяцям:

$$K_B = \frac{K_{II}^K + \frac{6}{T} * (K_{II}^K - K_{II}^N)}{K_{III}}, \quad (3.1)$$

де K_{II}^N – коефіцієнт покриття на початок звітного періоду;

K_{II}^K – коефіцієнт покриття на кінець звітного періоду;

K_{III} – нормативне значення коефіцієнту покриття;

6 – період відновлення платоспроможності, міс.;

T – тривалість звітного періоду, міс [33].

Використавши формулу 3.1 розрахуємо коефіцієнт відновлення платоспро-можності для ШКЗ «Зірка»:

$$K_B = \frac{0,62 + \frac{6}{12} * (0,62 - 0,83)}{2,0} = 0,26$$

Оскільки $K_B < 1$, це свідчить про те, що у заводу у найближчі шість місяців немає реальної можливості відновити платоспроможність.

Виходячи з цього ШКЗ «ЗІРКА» слід розробити фінансову стратегію, яка б забезпечила відновлення платоспроможності заводу і вихід з кризового фінансового стану, та скласти бізнес-план фінансового оздоровлення

підприємства. В ситуації, що склалася можна порекомендувати такі напрями розвитку підприємства, які представлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Рекомендовані еталонні стратегії розвитку ШКЗ «Зірка»

Базові стратегії	Характерні ознаки	Характеристика вартості та ризикованості	
		обсяг капітало-вкладень	ступінь фінансового ризику
Концентрація зусиль на поточному бізнесі	Збільшення обсягів виробництва тієї самої продукції і закріплення за собою того самого ринку збуту. Забезпечує повільні темпи розвитку і підвищення рентабельності	Мінімум додаткових фінансових ресурсів	Мінімальний
Розширення ринку	Розширення ринку збуту тієї ж продукції або з невеликою модифікацією за рахунок маркетингових заходів (збільшення каналів розподілу, зміна змісту реклами і засобів сприяння продажу). Забезпечує помірні темпи розвитку і підвищення рентабельності	Помірні інвестиції	Помірний
Оновлення продукції	Суттєва модифікація продукції або створення нових моделей. Забезпечує помірні темпи розвитку і підвищення рентабельності	Помірні інвестиції	Помірний
Зменшення витрат	Коли підприємство переживає період зниження доходів, використовуються різно-манітні заходи щодо зменшення витрат, щоб підприємство могло подолати негативні тенденції та вижити. Відбувається підвищення темпів розвитку та рентабельності	Скорочення (або заморожування) інвестицій	Зменшення ризику банкрутства

На практиці найчастіше використовують не одну еталонну стратегію, а формують на основі поєднання кількох напрямків власну комплексну стратегію розвитку на певний час. Підприємства, які використовують стратегією і запроваджують стратегічний менеджмент, завжди мають можливість поводитися послідовно і системно у здійсненні своєї господарської діяльності та ринковому динамічному конкурентному середовищі в цілому, що збільшує імовірність досягнення ними поставленої мети [18]. Тому ШКЗ «Зірка» необхідно запровадити систему стратегічного менеджменту, який підвищує готовність суб'єктів господарювання адекватно

реагувати на непередбачені зміни і сприяє обґрунтованому, узгодженому вирішенню як поточних так і стратегічних проблем.

Неплатоспроможність і фінансова криза підприємства є передумовою до застосування процедури санації. Виходячи з того, що протягом останніх трьох років ШКЗ «Зірка» перебуває в кризовому фінансово-господарському стані, слід застосувати такий захід фінансового оздоровлення як досудова санація.

Досудова санація – система заходів відновлення платоспроможності боржника, які здійснюються власником підприємства з метою запобігання його ліквідації. Ці заходи стосуються реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових питань і проводяться згідно з чинним законодавством до початку порушення справи про банкрутство.

Санаційні заходи, що передбачається здійснити на даному підприємстві, спрямовані на досягнення таких основних цілей:

- відновлення платоспроможності підприємства;
- збільшення обсягів реалізації продукції;
- скорочення витрат підприємства та підвищення прибутковості діяльності;
- збереження підприємства як господарюючого суб'єкта з державною формою власності;
- забезпечення вимог кредиторів.

Крім того, в результаті проведення процедури досудової санації, буде поліпшена виробничо-господарська діяльність підприємства і підвищиться рівень рентабельності його основної продукції; забезпечено виплати податків і зборів (обов'язкові платежі) після завершення санації підприємства, що сприятиме недопущенню порушення провадження справи про банкрутство.

Джерелами фінансування заходів досудової санації ШКЗ «Зірка» можуть бути:

- надходження від реалізації частини основних фондів, яка безпосередньо не бере участі в процесі виробництва;
- надходження від реалізації надлишкових запасів, товарно-матеріальних цінностей, сировини, незавершеного виробництва;
- надходження від реалізації об'єктів невиробничої сфери;
- одержання прямої фінансової державної допомоги.

Основні напрямки досудової санації підприємства будуть реалізовуватися шляхом виконання заходів, які представлені на рисунку 1.

Рис. 1 – Заходи реалізації досудової санації заводу

Заходи досудової санації підприємства будуть вважатися успішно реалізованими за умов відновлення платоспроможності, повного або часткового задоволення вимог кредиторів та відсутності ознак банкрутства.

Оскільки ШКЗ «Зірка» є загальнодержавною власністю, то підприємство може розраховувати на підтримку з боку держави у виході із кризового становища. Державна політика підтримки таких підприємств як ШКЗ «Зірка» повинна включати:

- збільшення обсягів фінансування державного оборонного замовлення;
- надання на пільгових умовах короткострокових кредитів для поповнення оборотних коштів підприємств, які готові до випуску перспективної продукції цивільного призначення на наявних виробничих потужностях і з використанням освоєних технологій;
- надання необхідної державної підтримки підприємствам в проведенні їх реструктуризації [41].

При успішній реалізації комплексу вище перерахованих заходів фінансового оздоровлення підприємства, а саме розробка власної фінансової стратегії, проведення досудової санації і отримання державної підтримки, ШКЗ «Зірка» зможе вийти з фінансової кризи, відновити свою платоспроможність, фінансову стійкість, прибутковість і позбавитися будь-яких ознак банкрутства.

ВИСНОВОК

Дана дипломна робота включає в себе теоретичні аспекти фінансового стану підприємства, методи та показники, за допомогою яких проводиться фінансовий аналіз господарської діяльності підприємств. Щоб забезпечувати виживання підприємства в сучасних умовах, управлінському персоналу необхідно, перш за все, вміти реально оцінювати фінансовий стан, щоб своєчасно прийняти адекватні міри для недопущення кризового стану на підприємстві.

У цій роботі розраховані показники, які оцінюють фінансовий стан ШКЗ «Зірка» за 2013-2015 роки.

Проведене дослідження дозволило зробити ряд висновків, які можуть дозволити поліпшити або відновити фінансовий стан підприємства. Для того щоб ШКЗ «Зірка» могло підвищити свою платоспроможність, керівництву підприємства необхідно вжити ряд заходів для оздоровлення підприємства.

На підставі результатів проведеного аналізу фінансового стану можна зробити наступні рекомендації щодо підвищення кваліфікації фінансового становища підприємства:

- по можливості скорочувати заборгованість підприємства, як дебіторську, так і кредиторську: кілька посилити політику підприємства до великих дебіторам, шукати нові джерела власних коштів для погашення кредиторської заборгованості, не вдаючись до позикових коштів і не зтягуючи підприємство в боргову яму;
- проаналізувати можливість ефективного використання наявного майна, розширити і вдосконалити види послуг, що надаються споживачам, забезпечити рекламу діяльності підприємства;
- контролювати стан розрахунків за простроченими заборгованостями. В умовах інфляції всяка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство реально отримує лише частину вартості виконаних робіт, тому необхідно розширити систему авансових платежів;

- використовувати систему знижок для постійних клієнтів, при моментальному розрахунку за надані послуги і т.д.

Таким чином, перераховані вище заходи сприятимуть встановленню стабільного фінансового стану, що представляє безперечний інтерес для потенційних інвесторів; для банків, що надають кредит; для податкової служби; для керівництва і працівників підприємства.

Оскільки ШКЗ «Зірка» є загальнодержавною власністю, то підприємство може розраховувати на підтримку з боку держави у виході із кризового становища. Державна політика підтримки таких підприємств як ШКЗ «Зірка» повинна включати:

- збільшення обсягів фінансування державного оборонного замовлення;
- надання на пільгових умовах короткострокових кредитів для поповнення оборотних коштів підприємств, які готові до випуску перспективної продукції цивільного призначення на наявних виробничих потужностях і з використанням освоєних технологій;
- надання необхідної державної підтримки підприємствам в проведенні їх реструктуризації [41].

Слід також враховувати, що кошти і час, які витрачаються для проведення аналітичних розрахунків окупляться в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про підприємництва в Україні" за станом: від 4 лютого 1998 р.
2. Конституція України
3. Закон України "Про підприємства в Україні" № 887-ХІІ від 27.03.91р.
4. Закон України "Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань" від 22.11.96 р.
5. Краюхина Г.А. Экономический анализ – М.,1998.
6. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: Навч. Посібник. / За ред. С.Ф.Покропивного. – К.: КНЕУ, 1999.
7. Стоянов Е.А., Стоянова Е.С. "Експертна діагностика й аудит фінансово-господарського положення підприємства". - М.: Перспектива, 1993.
8. Донцова Л.В., Никифорова Н.А. Аналіз бухгалтерської звітності. М.:ДИС, 2004.
9. Єфімова О.В. Фінансовий аналіз. - М.: Бухгалтерський облік, 2004.
10. Коласс Бернар. Керування фінансовою діяльністю підприємства. - М.: Фінанси, ІО «ЮНИТИ»,2003.
11. Кількісні методи фінансового аналізу: Пер. с англ./Під ред. С.Дж. Брауна й М.П. Крицмена. - М.:ИНФРА-.М, 2003.
12. Крейнина М.Н. «Фінансовий стан підприємства. Методи оцінки».- М. .: ІКЦ «Дис», 2003 г-г- 224з..
13. Любушин Н.П., Лещева В.Б., Дьякова В.Г. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства. - М.: ЮНИТИ, 2004.
14. [Бухгалтерський облік](#) / За ред. П.С. Безруких. М.: Бухгалтерський облік, 2000. № 7
15. Романенко І.В. «Фінанси підприємства» [конспект](#) лекцій. - СПб.: Видавництво Михайлова В.А., 2000. - 64 с.
16. Ковальов В.В. «Фінансовий аналіз: Керування капіталом. Вибір інвестицій. Аналіз звітності.» - М.: Фінанси й статистика, 2003р. - 432с.

17. Аналіз і керування фінансовою стійкістю підприємства. Грачов А.В., М.: «ДИС» - 2002р., 208 стор.
18. Бухгалтерський облік. Бородіна В.В. М.: «Книжковий мир» - 2001р., 208 стор.
19. Ковальов В.В. Аналіз фінансово-господарської діяльності: логіка й зміст. Стаття опублікована на сайті www.buh.ru
20. Методика фінансового аналізу. Практичний посібник. Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С., Нечаєв Е.В., М.: «Инфра-М» - 2001р., 208 стор.
21. Фінансовий аналіз і планування господарюючого об'єкта. Балабанів І.Т., М.: «Фінанси й статистика» - 2001р., 208 стор.
22. Фінансовий аналіз. Короткий курс. Бондарів В.В., З-Пб.: «Питер» - 2001р., 240 стор.
23. Керанчук Т. Фінансова стабільність підприємства й методичні аспекти її оцінки.//Економіка України. 2001.- №1.с.83.
24. Пліскус І.Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства// Фінанси України, К.: Преса України, 2003 -№4, с. 35-44.
25. Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства. Москва, 2001.
26. Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С. Фінанси підприємств. М.: ИНФРА-М, 2003
27. Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С. «Методика фінансового аналізу» - М.: ИНФРА- М, 2003р. - 176с.
28. Павловський О.В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану підприємств.// Фінанси України. 2001.- №11.с.54.
29. Шегда А. В. Економіка підприємства: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 431 с.
30. Подольська В.О., Ярїм О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури. – 2008. – 488с

